

ישיבת הקיבוץ הדתי – עין צורים

דף מקורות לשיעור של הרב מאיר ליכטנשטיין

בבא מציעא – דף מספר 14

בס"ד, י"ד בכסלו תשס"ג.

מתה מחמת מלאכה

א. הסוגייה

1. ב"מ צו: "איבעיא להו כחש בשר... לא דינא ולא דיינא".
2. עמדו על מבנה הסוגייה – היחידות השונות והיחס ביניהן. בדקו גם את זמנם של האמוראים השונים המצוטטים בסוגייה.

ב. כחש בשר מחמת מלאכה

1. מה חשבו בעלי האיבעיא על מתה מחמת מלאכה?
2. מהי עמדת רב חלקיה בר רב אויא? השוו בין נוסח הדפוס ובין נוסח כ"י המבורג.
3. מהו הסבר דינו של רבא כפי שמופיע בלשון הגמרא? האם הסוגייה מציינת לו מקור?
4. להרחבה (לעיין בגמר ההכנה) – התייחסויות לחידוש שבדברי רבא:
  - צ' קארל, "דיני ארבעת השומרים במשפט העברי והתפתחותם", תרביץ ד', עמ' 276.
  - שיעורי הרא"ל על בבא מציעא – השואל, עמ' 151 הערה 1.
5. הסבר נימוק הגמרא:
  - חידושי הרמב"ן צו: ד"ה והא דאמר' במתה מחמת מלאכה
  - חידושי הרשב"א צו: ד"ה אפילו מתה מחמת מלאכה
  - רמב"ם שאלה ופקדון פ"א ה"א (ובכסף משנה).
  - הערך את הפירושים השונים:
  - * היחס בין ההסברים ובין לשון הסוגייה.
  - * מהו הנפקא מינה בין ההסברים? האם יש מקרים שבהם יהיה הבדל בין ההסברים השונים?
  - להרחבה – מחנה אפרים הל' שאילה ופקדון סימן ד'.

ישיבת הקיבוץ הדתי – עין צורים

דף מקורות לשיעור של הרב מאיר ליכטנשטיין

בבא מציעא – דף מספר 14

בס"ד, י"ד בכסלו תשס"ג.

איבעיא להו כחש בשר מחמת מלאכה מהו?

אמ' להו ההוא מרבנן ורב חלקיה בר רב אויא שמיה מה לי קטלה פלגא מה לי קטלה כולה

אמ' רבא מכלל דכי מתה מחמת מלאכה חייב ולימא ליה לאו לאוקמה בכילתא שאלתה

אלא אמ' רבא לא מיבעיא כחש בשר מחמת מלאכה דפטור אלא אפלו מתה מחמת מלאכה נמי פטור דאמ' ליה

לאו לאוקמה בכילתא שאלתה

ההוא גברא דשאל נרגא מחבריה איתבר

אתא לקמיה דרבא אמ' ליה זיל איתי שהדי דלא שנית ביה ואיפטר

[נאי ליכא סהד? מי מאי?

ת"ש (הש? או? ל) דההוא גברא דשאל נרגא מחבריה ואיתבר

אתא? א? לקמיה דרב אמר ליה זיל? <..>? שלים ליה נרגא מעיילא

א? אמ' > ליה רב כהנא ורב א? סי? <לרב> (צז, א) דינא הכי

ושתיק רב

והלכ? ת? <א? > כרב כהנא ורב אסי דמ? <הדר? > ליה תב? רי? ה? ומ? מליא? <ליה? > דמי? מ? נא?]

ההוא גברא דשאל דולא מחבריה איבזע

אתא לקמ' דרב פפא אמ' ליה זיל איתי שהדי דלא שנית ביה ואיפטר

ההוא גברא דשאל שונרא מחברי' חבור עליה עכברי וקטלוה

יתיב רב אשי וקא מבעיא ליה כי האי גונא מאי

אמ' ליה רב מרדכי לרב אשי הכי אמ' אבימי מהגרוניא משמיה דרבא גברא דנשי קטלוה לא דינא ולא דיינא

איכא דאמרי אכל עכברי ואיחבל ומית

יתיב רב אשי וקא מעיין בה כי האי גונא מאי

אמ' ליה רב מרד' לרב אשי הכי אמ' אבימי מהגרוניא משמיה דרבא גברא דנשי קטלוה לא דינא ולא דיינא

ישיבת הקיבוץ הדתי – עין צורים

דף מקורות לשיעור של הרב מאיר ליכטנשטיין

בבא מציעא – דף מספר 14

בס"ד, י"ד בכסלו תשס"ג.

חידושי הרמב"ן מסכת בבא מציעא דף צו עמוד ב

הא דאמר' במתה מחמת מלאכה לאו לאוקומה בכילתא שאילתה. קשיא לי וכי מגרע גרע כיון דכי מתה מחמת עצמה חייב אע"ג דמלאך המות הוא דקטלה ומ"ל הכא ומ"ל התם, כי מתה מחמת מלאכה דשואל דמ"מ איהו גרם לה היכי מפטר, בשלמא למפטר בה שאר שומריין בהך טענה דלאו לאוקומה בכילתא שאילתה טענה מעלייתא היא לומר דלאו פשיעה דידהו היא אלא שואל מי יכלת למימר בה טפי מאונס, וי"ל דשואל ודאי חייב באונסין אבל לא בפשיעה דמשאיל, וכאן משאיל פשע בה שהשאילה למלאכה והיא אינה יכולה לסבול אותה וכגון שמתה מחמת אובצנא דמלאכה, וראיתי בספר הר"מ ז"ל מתה בשעת מלאכה וטעות הוא.

חידושי הריטב"א מסכת בבא מציעא דף צו עמוד ב

איבעיא להו כחש בשר מחמת מלאכה מהו. כלומר מחייב שואל לשלומי או לא. ואסיקנא דכיון שמתה מחמת מלאכה או שכחשה מחמת מלאכה פטור.

דאמר ליה לאו לאוקומה בכילתא שאילתיה, וא"ת מה טעם הוא זה לפוטרו לימא ליה איברא דלאו לאוקומה בכילתא שאילתיה ומיהו לפי שאתה משתמש בה וכל הנאה שלך קבלת עליך אחריותה, השתא ומה אחריות דלא אתא מחמתך אלא דמלאך המות קטלה דיכלת למימר מה לי הכא מה לי התם קבילת עליך אחריות פסידא דאתי מחמת תשמישך לא כל שכן, ותיריך רבינו הגדול הרמב"ן דשואל קביל עליה אחריות כל אונסין דלא אתו מחמת פשיעה דמשאיל אבל לא מאי דאתי מחמת פשיעה דמשאיל, והכא משאיל פשע בה דמידע ידע דלמלאכה בעי לה ולא לאוקומה בכילתא והוה ליה לעיוני אם היא בת מלאכה אם לאו, וכיון דלא עיין ואושלה איהו דאפסיד אנפשיה, והשתא דאתיין להכי דוקא שלא הכביד שואל במלאכתה אבל אם הכביד במלאכתה חייב השואל, וכן אם חלתה אחר שאילה ועשה בה מלאכה ומתה חייב, ולאפוקי אם היתה חולה בשעת שאילה. והא דאמרין דשואל פטור במתה מחמת מלאכה לא שנתה בשעת מלאכה ולא שנתה לאחר מכאן, ושלא כדברי הרמב"ם שכתב דדוקא שמתה בשעת מלאכה, ואינו נכון, וכדדייק לישנא דגמרא, וכש"כ לפום טעמא דכתיבנא לעיל.

ההוא גברא דשאל נרגא מחבריה ואיתבר. פירוש בשעת מלאכה. א"ל זיל אייתי ראייה דלא שנית ביה. כלומר שלא פשעת בו ושלא שנית להכביד במלאכתו ואיפטר, ולפום פשטא היה נראה דלהכי אמר ליה זיל אייתי ראייה משום דשואל כיון דחייב בכל אונסין ואינו נפטר אלא באונס שמחמת מלאכה דכל דטעין דמחמת מלאכה הוא אינו נאמן בשבועה כשאר שומריים במה שהן נפטריין, אלא צריך להביא ראייה, אבל סברא דרבוותא ז"ל דהא ליתא דלא גרע שואל משאר שומריין במה שהן פטוריין שנאמנים בשבועה, והא דאמר ליה זיל אייתי ראייה לא רצה לפתוח לו בשבועה, א"נ במקום רואין הוה והלכה כאיסי בן יהודה (לעיל פ"ג א').

טור חושן משפט סימן שמ

כתב הרמ"ה מי ששואל בהמה לילך דרך ידוע ובאו עליו לסטין באותו הדרך או חיות רעות ואנסוה ממנו חשיב שפיר מתה מחמת מלאכה כיון שמחמת הדרך ששאלה לילך בה הוליקה ונאנסה. כי היכי דפטריין לההוא דשאל שונרא מחבריה ואכלה עכברים טובא ומתה אף על פי שלא הרגתה המלאכה גופה כיון שבמלאכה ששאלה לצרכה מתה בגרמתה וא"א הרא"ש ז"ל אומר דאין נראה דלא דמי לשונרא ששאלה להרוג עכברים דבאותה מלאכה עצמה נאנסה והוי כשואל בהמה למהלך יום אחד ומחמת ההילוך מתה אבל אם נאנסה ממנו בדרך אונס אחר הוא ואינו מחמת מלאכה שאף בלא מלאכה אפשר שתאנס ממנו הילכך חייב: